

เทศน์เช้า วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๓

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันพระ วันพระ เห็นไหม ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

เวลาผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านมาคั่นคว่าของท่าน ท่านพยายามประพฤติปฏิบัติของท่าน แล้วหลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ฝั้น เห็นไหม ท่านปฏิบัติในแนวทางนี้ แล้วท่านมีคุณธรรมในหัวใจ มันมีความสุขในใจ พุทโธสว่างไสว พุทโธแผ่ไพศาล พุทโธนำความสุขมาให้ พุทโธนำความสุข พุทโธคือพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานในหัวใจของเรา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเทศน์ว่า การวางธรรมวินัยนี้ไว้ วางธรรมวินัยให้เราศึกษา เวลาศึกษา ศึกษาเพื่อ เพื่อเป็นธรรมโอสธ เพื่อการประพฤติปฏิบัติให้มันเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมาสดๆ ร้อนๆ ท่ามกลางหัวใจของเรา

แต่! แต่เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนาไป พระพุทธศาสนาเวลาสอนถึงเรื่องธรรมวินัย คนเราเกิดเป็นมนุษย์มีทรัพย์อันประเสริฐ มีทรัพย์อันประเสริฐ ทรัพย์อันประเสริฐคือชีวิตของเรานี่

เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนถึง สอนถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้วสารพัดนึก แก้วสารพัดนึก เวลาแก้วสารพัดนึกนะ ใครนึกได้มากได้น้อยขนาดไหนมันอยู่ที่วาสนาของคน เวลาคนทุกข์คนเข็ญใจ คนต่ำต้อยเราก็อยากประสบความสำเร็จในชีวิต เราอยากจะมีลาภมีสักการะเพื่อดำรงชีพของเรา มันก็เป็นความทุกข์ความร้อนอันหนึ่ง

เวลาคนที่มีอำนาจวาสนาเกิดมา เขาประกอบสิ่งใดขึ้นมาเขาประสบความสำเร็จของเขา เขามีเงินมีทองของเขา เขาก็มีความทุกข์อันหนึ่ง ความทุกข์ว่าเงินทองเขามากมาย เขาจะเก็บรักษาไว้อย่างไร เขาจะทำประโยชน์ได้อย่างไร เขาก็มีความทุกข์อันหนึ่ง

เวลาคนเกิดมาถ้ามีอำนาจวาสนา เราเกิดมาแล้วเราเกิดสิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่มีชีวิต การครองเรือน การครองเรือนมันเป็นเรื่องแสนทุกข์แสนยาก แสนทุกข์แสนยากเพราะอะไร **เพราะการครองเรือน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านเปรียบว่า เหมือนวิดทะเลทั้งทะเลเอาปลาตัวหนึ่ง**

การประกอบสัมมาอาชีพะ การกระทำของเราเป็นความทุกข์ความยากทั้งสิ้น แต่ได้มาได้มาเพื่อครอบครัวของเรา มีความสุขๆ ความสุขในความพอใจของเราละ มันก็เป็นของเล็กน้อย ถ้าของเล็กน้อยถ้าเราเป็นชาวพุทธ เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ในหัวใจนะ เราจะมีธรรมโอสถ เราจะมียาประจำหัวใจของเรา เพื่อปลอบประโลมหัวใจของเราไม่ให้ทุกข์ ไม่ให้ยากจนเกินไป

เวลาภัยแล้ง เวลาเกิดภัยพิบัติขึ้นมา คนเขาต้องมึนน้ำใจต่อกัน เขาจะช่วยเหลือเจือจานกัน เวลาคนที่มั่งมีศรีสุขขึ้นมา เวลาอุดมสมบูรณ์ขึ้นมา สิ่งนี้มันเป็นบุญกุศล มันเป็นเรื่องอำนาจวาสนาของประเทศชาติ ที่เกิดมาแล้วมันมีความอุดมสมบูรณ์ของมัน เราก็มีความสุขของเรา เวลามันขาดมันแคลนขึ้นมา เราทุกข์เรายาก เราทุกข์เรายาก ยิ่งทุกข์ยิ่งยากมันยิ่งต้องการธรรมะให้มากขึ้น ให้ธรรมโอสถมากขึ้น เพื่อรักษาดูแลหัวใจของเราไม่ให้มันทุกข์มันยากเกินไป

ในปัจจุบันนี้ เห็นไหม เวลาเราเป็นโรค โรคทรัพย์จาง โรคทรัพย์จาง โรคทรัพย์จางมันเป็นไปโดยความเสมอกัน มันเป็นไปโดยความเท่าเทียมกัน เวลาเราอยู่ในสังคมเดียวกัน เวลาอัคคีฆาตแคลนมันก็อัคคีฆาตแคลนในสังคมนั้น ในสังคมนั้นใครมีธรรมโอสถในหัวใจขึ้นมา สิ่งที่ยียวยาหัวใจของตน ยียวยาหัวใจของตน ยิ่งถ้าขาดแคลนยิ่งมันทุกข์มันยากขึ้นมา มันยิ่งต้องการสติยิ่งต้องการปัญญา ยิ่งต้องการธรรมะมากขึ้นๆ

เวลามันอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาๆ ใครๆ ก็ไม่มีความทุกข์มากจนเกินไป สิ่งนั้นมันจะเบาบางก็ได้ สิ่งของมันเบาบาง เบาบางลง เห็นไหม เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนถึงการดับไฟในใจ ดับไฟในใจ เวลาไฟไหม้บ้านไหม้เรือน เห็นไหม เขาต้องเอาอะไรดับ เอาน้ำดับ เขาต้องการน้ำเพื่อดับไฟ ดับไฟ ไฟมันเผาบ้านเผาเรือนมันรุนแรงมา มันมีความทุกข์ความยาก มีความเสียดายทรัพย์สินสมบัติของเรา

ไฉนก็เหมือนกัน เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เวลาเรามีกิเลสตัณหา ความทะยานอยาก ไฟมันลุกโผลงในหัวใจ มันต้องการธรรมโอสธ ธรรมโอสธเพื่อดับไฟอันนี้ ถ้าดับไฟอันนี้ เห็นใหม่ เราชนของจากบ้านเรือนของเราออกมาภายนอกไหน ก็จะเป็นสมบัติของเรา สมบัติของเรา

เราทำบุญทำกุศล ทำบุญกุศลนี้ทำไมเป็นโรคทรัพย์จาง เราต้องปากกัดตีนถีบ ทำไมยังต้องทำกุศล ทำกุศล กุศลมันเกิดให้ทำความดีงามในหัวใจอันนี้ กุศล เห็นใหม่ อนุโมทนาทานไปกับเขา ไปวัดไปวาไม่ต้องขนมามากมายขนาดไหน เอามาพอเป็นเครื่องแสดงออกของน้ำใจ น้ำใจ มันเป็นการแสดงออกของน้ำใจ น้ำใจของคนที่ยิ่งใหญ่ เขาก็พยายามทำทานที่ประณีตของเขา คนที่ขาดแคลนขึ้นมา ข้าวทัพพีเดียว ขอมีข้าวแค่ถุงเดียวก็พอแล้ว

สิ่งนี้เพราะอะไร เพราะสิ่งที่เรายังขาดแคลนขึ้นมามันมีคุณค่ากับเราไง ข้าวถุงนี้เพื่อดำรงชีพของเราเนาะ ถ้าเราเสียสละไปแล้ว วันนี้เราจะเอาอะไรกิน เราจะมีอะไรเพื่อประโยชน์กับชีวิตของเรา แค่นี้ของเล็กน้อย เล็กน้อยเพื่อบุญเพื่อกุศลของเรา

บุญกุศลเพื่ออะไร บุญกุศล เห็นใหม่ สิ่งที่มีมันเป็นความอุดมสมบูรณ์ของสังคม มันเป็นการเจือจางของสังคม สิ่งที่เป็นการเจือจางสังคม สังคมนั้นไว้วางใจต่อกันได้ สิ่งใดมีมากมีน้อยขึ้นมา เรามาแบ่งกันด้วยความเป็นธรรม ด้วยความเป็นธรรม มันอย่างไรเราก็ทุกข์ด้วยกัน เราก็ลำบากลำบากมาด้วยกัน เราจะแบ่งปันกันเพื่อความสามัคคีในธรรมของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา

แล้วถ้ามันถึงเวลาแล้ว ถ้ามันเจริญงอกงามขึ้นมา เราก็ยังจำไว้เนาะ เราจะแบ่งปันกัน อย่างนี้ เราจะไม่แย่งชิงกัน เราจะไม่ทำลายกันโดยกิเลสตัณหาความทะยานอยากของเรา ธรรมโอสธ ยิ่งขาด ยิ่งแคลน ยิ่งทุกข์ ยิ่งยากมันยิ่งมีความจำเป็น

แต่เวลามันสุข มันสมบูรณ์ของมันแล้วเนาะ ไฉนนั้นก็มีความจำเป็น แต่ความจำเป็นนี้มันไม่จำเป็นจนต้องมาแย่งชิงกัน นี่พูดถึงว่า ธรรมโอสธขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันมีคุณค่ามาก มีคุณค่ามาก เพราะเราทุกข์เรายากขึ้นมาเราก็เห็นว่าความขาดแคลน ปากกัดตีนถีบเราก็เห็นมันทุกข์มันยาก เวลาอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาเราก็ลืมตัวของเรา

เวลาครูบาอาจารย์ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านอยู่ในป่าในเขาของท่านไง เวลาทุกข์มันยาก มันขาดมันแคลน มันขาดแคลนอยู่แล้ว เพราะท่านแสวงหาเอง ไม่โทษสังคม ไม่โทษใคร

ทั้งสิ้น คนที่ลืมหืมตาอยู่ในบ้านในเรือนให้เขาอุปัฏฐากอุปัถม์ภักดิ์ เอ็นดูเขา เอ็นดูเขา จนเอ็นดูตัวเอง
ขาด ทำสิ่งใดไม่เป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา เวลาครูบาอาจารย์ของเราเข้าป่าเข้าเขาไปมันทุกข์มันยาก
อยู่แล้ว ไปแต่คนทุกข์คนยาก ชาวไร่ ชาวนา ก็บิณฑบาตได้แต่ข้าวเปล่าๆ นั่นนะ

มันทุกข์มันยากอยู่แล้ว เวลามันทุกข์มันยากอยู่แล้ว มันทุกข์มันยากในปัจจุบันเครื่อง
อาศัย เพราะมันขาดมันแคลนของมัน เพราะเราแสวงหาอย่างนั้น เราแสวงหาที่สงบสงัด เรา
แสวงหาที่วิเวกของเรา เราแสวงหาพอที่ดำรงชีพได้เพื่อเลี้ยงชีพไว้เพื่อการประพฤติปฏิบัติ เวลา
มันขาดแคลนจากภายนอก อ้อ! ก็อำนาจวาสนาเราเท่านั้น ถ้าอำนาจวาสนาเราเท่านั้น เรามาสติ
มีปัญญาขึ้นมา เราจะชวนชวายนหาสัจจะ หาความจริงในใจของเรา

ถ้ามันยังอึดคัดขาดแคลนขึ้นมา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น หลวงตาพระมหาบัว ครูบา
อาจารย์ของเราบอกทุกที่ว่า **ธรรมจะเกิดในที่อึดคัดขาดแคลน เกิดในที่มันขาดตก
บกพร่องนั่นนะ เพราะอะไร เพราะมันขาดตกบกพร่อง กิเลสมันดิ้นมันรน มันรู้มันเห็น
มันชัดมันเจนขึ้นมา**

ใช้เวลาอุตมสมบุรณ์ กิเลสมันนอนหลับสบาย แฮ่ม! ที่นี้ที่สะดวกสบาย ที่เป็นสัปปายะ
กิเลสมันนอนพักอยู่ในใจสบายของมันเลยนะ ครูบาอาจารย์ท่านแสวงหาที่สิ่งนั้น แสวงหาที่ต้อง
มาตื่นตัว ตื่นตัวในการชวนชวายน ในการกระทำ อำนาจวาสนาเรามีมากน้อยขนาดไหน

นี่เราได้เกิดเป็นมนุษย์นะ เกิดมาพบพระพุทธศาสนานะ พระพุทธศาสนาเวลาสอน สอน
ตั้งแต่เรื่องทาน เรื่องแบ่งปันกัน เรามีน้ำใจต่อกัน ไม่ให้สังคมมันเดือดร้อน

เรื่องศีล เรื่องศีลเราต้องการมีรั้วรอบขอบชิดกับหัวใจของเราให้มันเป็นปกติในใจของเรา

มันมีเรื่องภาวนา เวลาภาวนามันอึดคัดขาดแคลนขนาดไหน คนเราเกิดมามีกายกับใจ
เหมือนกัน มีอาการ ๓๒ เหมือนกัน มีความสุขความทุกข์เหมือนกัน **แต่อำนาจวาสนาของคน
ไม่เท่ากันด้วยอุตมการณ ด้วยอุตมการณ ด้วยการแสวงหา ด้วยการจะพาใจดวงนี้ให้
ข้ามภพข้ามชาติ นี่ทุกข์ภายนอกเลยเป็นของเล็ก ๆ เลย ทุกข์ที่ว่าปัจจัยเครื่องอาศัยมัน
ขาดมันแคลน มันขาดแคลนก็เราหาเองไง** เราอยากอุตมสมบุรณ์ก็อยู่ในเมืองดี บิณฑบาต
มาฉันจนไม่รู้จะไปเก็บไว้ที่ไหน แล้วฉันเสร็จแล้วก็นอนเหมือนหมูเอย กินแล้วก็นอน กอนแล้วก็
นอนอยู่อย่างนั้นไง

แต่อยู่ในป่าในเขามันหิวมันกระหาย มันไม่มีสิ่งใดเลย ยิ่งมันหิวมันกระหายนะ ที่ได้ไม่มี ความทุกข์ ที่ได้ไม่อัดไม่อยาก ไม่ทุกข์ไม่ยาก เวลามันอดมันอยาก มันทุกข์มันยากขึ้นมา ความทุกข์อันนี้ขึ้นมา มันปลุกเร้าใจ อยากจะเกิดมาทุกข์ๆ ยากๆ อย่างนี้ ทุกภพทุกชาติใช้ใหม่ บิณฑบาตมาได้แต่ข้าวเปล่าๆ มา ถ้าเกิดมาอีกชาติหนึ่ง บิณฑบาตมามันจะไม่ได้ข้าวเลยไป มัน จะได้ปากเปล่าๆ มีแต่ลมมันนะ วาสนาของคนใจ มันเตือนตัวเอง เตือนตัวเราให้มันตื่นตัวขึ้นมา แล้วของแบบนี้ สมณะบิณฑบาตเลี้ยงชีพไว้เพื่อประพฤติปฏิบัติ

ชมราวาส เห็นใหม่ เวลาจะกินข้าว ด้วยศักดิ์ศรี ด้วยเกียรติศัพท์ ด้วยต้นหาความทะยาน อยาก การใช้ปัจจัย ๔ มันใช้ปัจจัยไม่เหมือนกัน เวลาเราใช้ปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ เพื่อเยียววาชีวิตนี้ไว้เท่านั้น แล้วเยียววาชีวิตนี้ไว้เท่านั้น แล้วถ้ามีอุดมการณ์ มีการประพฤติปฏิบัติ มันเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา มันใช้สติปัญญาเข้ามา ไล่เข้ามา ไล่เข้ามา ไม่ส่งออก ไม่คิดฟุ้งซ่านไปข้างนอก ไม่คิดไปถึงอำนาจวาสนา แต่ไม่ได้คิดถึงปัจจุบันนี้เลย ไม่ได้คิดถึงเวลานี้เลย

เวลานี้เราเป็นอะไร เวลานี้เราเป็นพระ เวลานี้ เห็นใหม่ เรามาวัดมาวา เวลานี้เราเป็น อุบาสก เราจะชวนชวหาใจของเรา ถ้าเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาขึ้นมา วาสนามีเท่านั้น มี แค่อ้วนเปล่าๆ แล้วถ้าไม่มีบุญกุศลต่อไปมันจะเหลือแต่ลม ไม่มีอะไรเลย แล้วถ้ามีอย่างนี้มัน รักษาชีวิตนี้ไว้ แล้วพยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สร้างอำนาจวาสนา สร้างบุญกุศลของเรา ขึ้นมา เวลามันมีสติมีปัญญานะมันหุดสั้นเข้ามา หุดสั้นเข้ามา

ความคิดเร็วกว่าแสง มันคิดฟุ้งซ่านไปทั่ว เวลาหุดสั้นเข้ามา หุดสั้นพลังงานมันหุดสั้น เข้ามา จนมาถึงเป็นใจของตน เวลามมาถึงเป็นใจของตนนะ พลังงานไม่ส่งออกเลย พุทโธสว่าง ไสว พุทโธส่องใส เพราะมันไม่ส่งออกไปข้างนอก มันสะสมตัวมันเองด้วยสติ ด้วยคำบริกรรม ของเรา เวลามันสุข มันสงบ มันระงับขึ้นมา สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี จิตของเราที่มันฟุ้งมัน ซ่าน ที่มันทุกข์มันยากที่เรื่องปัจจัย ๔ อำนาจวาสนา มันเพื่อเจ้าไปตลอด บ้าหอบฟางไป หอบ แต่ความคิด หอบแต่กิเลสที่มันดิ้นรน ที่มันปลุกเร้าในใจใจ มีสติมีปัญญาของเรา เห็นใหม่

เวลาเราใช้สติใช้ปัญญาด้วยคำบริกรรมของเรา มันหุดสั้นเข้ามา หุดสั้นเข้ามา หุดสั้นเข้า มามันก็พอใจแล้วแหละ หุดสั้นเข้ามา คนเรามันคิดมาก มันฟุ้งมันซ่าน มันเหน็ดมันเหนื่อยของ มัน เวลามันหุดสั้นเข้ามามันก็คิดธรรมชาติของมันที่มันคิด แต่เราให้คิดพุทโธ ให้คิดถึงพุทโธ พุทโธ พุทโธ เวลามันสงบหุดตัวเข้ามาเป็นตัวของมันเองไป สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี จิตสงบ

บนหัวใจของเรา มันมีพื้นฐาน มีสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ปฏิสนธิจิต จิตต์วนี่ที่เวียน
ว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เราเข้าไปเห็นสัจจะความจริงในหัวใจของเรา มันมีคุณค่าขึ้นมาตรงนี้ไง นี่
แค่สมาธิ ยังไม่ใช่ปัญญาอะไรเลยนะ

พระพุทธศาสนาหมัศจรรยขนาดนั้น นี่ทำสมาธิ สมาธิ แค่สมาธิกันก็เอามาต่ออรองกัน
เอามาค้าคอกัน เอามาอวดอ้างกัน เอามาเหยียบย่ำทำลายกัน เอมายกตนข่มท่านเพื่อความ
อหังการไง ทั้งๆ ที่แค่สมาธิ หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดประจำ แค่สมาธิมันยังทำกันไม่ได้เลย
แล้วจะคุยเรื่องภาวนา คุยเรื่องภาวนา ภาวนา ศิล สมาธิ ปัญญา ปัญญาในพระพุทธศาสนา
ปัญญาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าริ่อกันขึ้นมา มันเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาที่
ชำระล้างกิเลสไป

ภาวนามยปัญญาจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากความสงบระงับ เกิดจากจิตใจที่ไม่มีความคิด
ฟุ้งซ่าน ที่ความคิดฟุ้งซ่านที่ความคิดมันขับเคลื่อนออกไปนั้นเป็นสมุทัย สมุทัยคืออวิชชา คือความ
ไม่รู้ในตัวของตัวเอง ในตัวของตัวเองมันมีอวิชชาในใจของมันอยู่แล้ว มันคิดมากน้อย
ขนาดไหน คิดขนาดไหนมันก็ไปกว้านเอากิเลสมาเผาตัวเราไป แล้วเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบ
พระพุทธศาสนา ด้วยมีอำนาจวาสนาไป เราก็มีความคิดของเรา ความคิดของเรา

ความคิดของเราคิดธรรมดา คิดถึงอำนาจวาสนา คิดถึงปัจจัยเครื่องอาศัย คิดไปทั้งหมด
เลย ทำดีไม่ได้ดี สรูปลงที่ทำดีไม่ได้ดี เลิกดีกว่า เลิกดีกว่ามันก็เอาแต่กิเลสเผาหัวใจของตน แล้ว
จะไม่ได้สิ่งใดเป็นประโยชน์กับเราเลย ทั้งๆ ที่การเกิดมาเกิดเป็นอริยทรัพย์ เกิดมามนุษย์ เกิดมา
พบพระพุทธศาสนาเป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์ปัจจัยเครื่องอาศัย ทรัพย์ทางโลกนี้เราก็กว้างหาเพื่อ
เลี้ยงชีพของเรา ถ้ามีอำนาจวาสนาขึ้นมาเขาจะเอาอริยทรัพย์ เอาทรัพย์จากภายใน ถ้าพุทธโ
พุทธโชนจิตสงบระงับได้ เห็นไหม ถ้าจิตสงบระงับได้ จิตนี้เป็นหนึ่ง

จิตหนึ่ง เห็นไหม เวลาถ้าคนเรามีอำนาจวาสนาขนาดนั้น แล้วเวลาจะสิ้นชีวิตนั้นไป สิ้น
อายุขัยนั้น ถ้าเขาจะเลิกสิ่งนี้ได้เกิดเป็นพรหม เพราะพรหมเป็นชั้นที่ ๑ เทวดาชั้นที่ ๔ มนุษย์ชั้นที่
๕ เวลามันเป็นขึ้นไปด้วยอำนาจวาสนามันส่งถึงกันไง ถ้าด้วยบุญด้วยกุศลของคนแตกต่างกัน
ไปไง นี่เราพยายามประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา มหัศจรรย์ มหัศจรรย์ในใจ
ของเราเอง มหัศจรรย์ในธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วมันเลยเชื่อมันขึ้น
มาถึงการดำรงชีวิต ถึงการดำรงชีวิตของเรา ถึงความเป็นโลกของเราไป

มนุษย์ถ้าไม่มีศาสนาประจำหัวใจ มันทำลายล้างกันมันยิ่งกว่าสัตว์ สัตว์เวลามันทำร้ายกัน มันทำด้วยเขี้ยวของมัน ทำร้ายกันซึ่งๆ หน้า มนุษย์มีการปลิ้นปล้อน มันหลอกมันลวง มันพลิกมันแพลง มนุษย์ทำร้ายกันทำลายเพราะขาดธรรม ขาดศีล ขาดธรรมประจำหัวใจของตน ทำให้สังคม เห็นไหม เรรวนไปหมดเลย

มนุษย์มีศีล ๕ ไม่พูดปด ไม่โกหกปลิ้นปล้อน ไม่หยิบจับของใครที่มีเจ้าของ ไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มสุราเมรัย เงินเหลือแล้ว ถ้าพอเงินมันเหลือ สิ่งที่เงินมันเหลือมันเป็นบุญกุศล กุศลทำต่อเนื่องกันไป อบายมุขไปบายภูมิ เห็นไหม มีสติปัญญาขึ้นมา เราไม่ไปทำสิ่งนั้น

ถ้าจิตสงบระงับขึ้นมาแล้วมันเห็นถึงอุดมการณ์ในชีวิต มันเห็นถึงอุดมการณ์ของจิต แล้วสิ่งดำรงชีวิตนี้ ดำรงชีวิตโดยปุถุชน โดยมนุษย์ เพราะเราขาดสติ เวลาสังคมปั่นป่วนรวนเรเราก็เข้าไปกับเขา แต่ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมาละ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศไว้ชัดเจนมาก สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันแปรสภาพของมันเป็นยุคเป็นคราว

เวลาเป็นยุคคราวที่คนบุญมาเกิดไง พระเจ้าตาก รัชกาลที่ ๑ เป็นคนมีบุญมาเกิด คนมีบุญมาเกิดมาเปลี่ยนแปลงสังคม พยายามทำให้ชาติและศาสนามั่นคงขึ้นมา เวลาคนบุญมาเกิดจะทำให้สังคมนั้นสงบสุขร่มเย็น เวลาคนบาปมาเกิด เห็นไหม ทำแต่ความเดือดร้อน ทำแต่สิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยกับพวกเรา เวลาเราเกิดร่วมสมัย เกิดร่วมสมัยไป

เวลาจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลาการเกิด การเกิดเขาเรียกสภาคกรรม สภาคกรรมคือกรรมสภาวะของส่วนร่วม ของสังคมที่ทำแต่สิ่งที่ผิดพลาดกันมา เช่น สภาวะความแวดล้อม ถ้าเราช่วยกันรักษา ช่วยกันดูแลขึ้นมา สภาวะแวดล้อมกลับมาดีงามขึ้นมา แต่ก็มีคนคิดว่ามันจะเป็นประโยชน์อย่างนั้น มันจะทำสิ่งนั้นด้วยผลประโยชน์ส่วนตนของเขา ทำลายสภาวะแวดล้อมนั้นๆ สภาวะแวดล้อมก็มีความเสื่อมโทรมไปเป็นเรื่องธรรมดา

แต่เวลาคนจิตใจที่เป็นธรรม เป็นธรรม คนจิตใจที่ดีงาม เห็นไหม เขาพยายามช่วยเหลือ พยายามจูนเจือค้ำจุนสภาวะแวดล้อมขึ้นมา สภาวะแวดล้อมก็สังคมนั้นเป็นผู้ที่อยู่อาศัย เวลา น้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ อากาศเป็นพิษขึ้นมาคนจะมีแต่โรคภัยไข้เจ็บทั้งสิ้น ถ้ามันทำความดีทำความดี เวลาคนบุญมาเกิดเป็นผู้นำที่ดีงาม พวกเราก็เห็นดีเห็นงามทำกันไปทั่ว ร่วมเย็นเป็นสุขอย่างนั้นนะ มันอยู่ที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เราถึงพยายามทำคุณงามความดีกัน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึง วัฏฏะ ถึงอดีตชาติ อดีตชาติตั้งแต่พระเวสสันดรไปเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่ได้มาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังต้องเวียนตายเวียนเกิดต่อไป ฉะนั้น การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันถึงเป็นสัจจะเป็นความจริง ของมันมีอยู่นั้น เพียงแต่เราเกิดมาในวัฏฏะนี้ เกิดมาในสภาวะของความเป็นมนุษย์นี้

เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนถึงหัวใจของเรา เราพยายามศึกษา พยายามค้นคว้าแล้วทำนะ เป็นประเพณีไป เวลาไปวัดไปวา ก็เป็นประเพณีไป วัด ถ้าคนจิตใจอ่อนแอ ยังไม่ได้ถวายสังฆทานเลย ยังไม่ได้ถวายข้าวพระเลย ก็รอจนครึ่งวัน

แต่ถ้ามันเป็นพระปฏิบัติ เวลาไปวัดไปวาแล้ว เรามีเจตนามาตั้งแต่บ้านแล้ว เราถวายไปด้วยนะ ทำบุญทิ้งเหวี่ยง ไม่ติด ไม่ข้อง ไม่แะกับมันไง เราทำสิ่งใดแล้วมันเรียงง่ายแล้วให้ผลเป็นจริงเป็นจังกับเราไง ถ้าผลเป็นจริงเป็นจังตรงไหน เป็นจริงเป็นจังกับหัวใจของเราไง เออ! มันสะดวก มันสบาย มันไม่ยุ่งวาย มันไม่จ้อเลาะ ไม่มีการเกียจงอนต่างๆ เราทำเพื่อหัวใจของเรา ผีกัด

อเสวนา จ พาลานํ ปณฺธิตานญฺจ เสวนา ไม่คบคนพาล ไม่คบอารมณ์ที่เป็นพาล เรา คบบัณฑิต คบแต่ความคิดที่ดีงาม ความคิดที่ดีงาม

พาลภายนอก พาลภายใน พาลภายนอกก็มนุษย์สังคม พาลภายในคือกิเลสตัณหา ความทะยานอยากของเรา เราพยายามหลีกเลี่ยง พยายามค้นคว้า พยายามแสวงหา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระรัตนตรัยเป็นแก้วสารพัดนึก ให้หัวใจนี้มีอำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหน มันก็จะเกาะเกี่ยวแต่ความดีงามที่พอกพูนในหัวใจของตน

ถ้าอำนาจวาสนามันน้อยมันก็ได้แต่เศษ ได้แต่ของเล็กของน้อย ที่มันจะอำนาจวาสนา มากน้อยแค่ไหน เราผีกัดหัวใจอันนี้ ถ้าหัวใจมนोरกรรมมันดีขึ้นมาแล้วนะ เราจะเผชิญกับ โศกภัยไข้เจ็บ จะเผชิญกับสิ่งใด เราก็จะกล้าเผชิญหน้ากับมัน แล้ว! แล้วพาชีวิตเราเด็ดลอด ออกไปจากทุกข์จากโศกจากที่มันบีบคั้นหัวใจของเรา เอวัง